

coloratos rhetoricæ facundiæ flosculos, non acuta dialecticorum ponere argumenta curavi. Salvo enim eo, quod mihi sæcularis sapientiæ phaleras sequi non libet, quia te etiam negotiis sæcularibus implicatum novi multa non posse perlegere, nolui te prolixis argumentorum distinctionibus onerare. Quapropter dum nuda pene tibi Scripturarum exempla proposui, velut sagittarum fasciculum in pharetram misi. Et quia ex verbis contrariis suggeritur copia respondendi, arma quidem præbui; quo vero te invictum

A effundere debeas, quo clypeum circumvolvere, quia bella necdum imminet, ad plenum docere non potui. Habes igitur coram posita, quæ ad hujusmodi conflictum sunt necessaria. Utere paratis, ut expedire decreveris.

Omnipotens Deus, dilectissime frater, ab invisibilibus te insidiis hostium misericorditer protegat et immunem te de hujusmodi certamine ad cœlestia regna perducatur. Amen.

Sit nomen Domini benedictum.

51-52 OPUSCULUM QUARTUM.

DISCEPTATIO SYNODALIS INTER REGIS ADVOCATUM ET ROMANÆ ECCLESIAE DEFENSOREM.

ARGUMENTUM. — In hoc libello Romanæ Ecclesiæ defensor et regis Henrici advocatus altercantes inducuntur. Causa autem eorum altercationis hæc erat: Inoleverat prava consuetudo, ut Romanus pontifex eligi non posset, nisi ab imperatore prius confirmaretur. Cum igitur tunc temporis Henricus III puer esset, et adhuc sub tutela constitutus, sine illius assensu pontifex electus est: quod cum ab Henrici legatis in crimen vocaretur, in hac disputatione cuncta eorum objecta refelluntur, ut paulatim cogatur regius advocatus rationibus convictus, in contrariam transire sententiam. Fingitur autem hæc disceptatio habita coram synodo Episcoporum qui, ut hac de re pronuntiarent, in unum convenerant. Cudaloum antipapam sequentibus verbis compellat S. auctor.

Sed ad hæc gloriaris et jactas: Rex me, et imperatrix mater eligit, ad hunc apicem me regia celsitudo provexit: sed cum hinc aula regia suum tueatur electum, illinc Romana Ecclesia proprium defendat antistitem, jam in solio constitutum; dignum est, ut sanctorum atque prudentium sacerdotum multitudo conveniat: et hanc quæstionem ventilans sub canonici juris auctoritate discernat. Et quoniam in proximo, ut speramus, fiet hinc Osboriense concilium, hic jam ejusdem concilii constituamus velut in quadam tabellæ pictura præludium. Juxta visionem ergo Danielis (*Dan. vii*), patrum throni sint positi, judicium sedeat, libri aperiantur, et solutionis indiga quæstio in medium deducatur. Hinc itaque Romanæ defensor Ecclesiæ suas allegationes inferat: illinc advocatus regius propriæ partis argumenta depromat. Taceat Parma cum suo hæresiarchia, advocatio tantum regia, et Romana invicem obloquatur Ecclesia; sanctorum vero sacerdotum erecti sint animi, ut et quæ utrinque dicenda sunt, conferant, et peroratae causæ judicialis sententiæ calculum ponant. Age igitur, defensor apostolicæ sedis incipiat, deinde regius advocatus, quæ sibi videbuntur obtendat.

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

Cum Beatitudo vestra, venerabiles patres, super apostolicæ sedis negotio disputat, ad cunctas Ecclesias pertinere, quod versatur in manibus, non ignorat. Hac enim stante, reliquæ stant; sin autem hæc, quæ omnium fundamentum est, et basis obruitur: cæterarum quoque status necesse est collabatur. Omnes autem sive patriarchivi cujuslibet apicem,

B sive metropoleon primatus, aut episcopatum cathedras, vel Ecclesiarum cujusunque ordinis dignitates, sive rex, sive imperator, sive cujuslibet conditionis homo purus instituit, et (prout voluntas, aut facultas tulit) specialium sibi prærogativarum jura præfixit; Romanam autem Ecclesiam solus ille fundavit, et super petram fidei mox nascentis erexit: Qui beato vitæ æternæ clavigero, terreni, simul et cœlestis imperii jura commisit (*Matth. xvi*). Non ergo quælibet terrena sententia, sed illud Verbum, per quod conditum est cœlum et terra, per quod denique omnia condita sunt elementa, Romanam fundavit Ecclesiam; illius certe privilegio fungitur, illius auctoritate fulcitur. Unde non dubium, quia quisquis cuilibet Ecclesiæ jus suum detraxit, injuriam facit: qui autem Romanæ Ecclesiæ privilegium ab ipso summo omnium Ecclesiarum capite traditum auferre conatur, hic procul dubio in hæresim labitur. et cum ille notetur injustus, hic est procul dubio dicendus hæreticus. Fidem quippe violat, qui adversus illam agit, quæ mater est fidei, et illi contumax invenitur, qui eam cunctis Ecclesiis prætulisse cognoscitur. Cum hæc igitur vestra Sanctitas indubitanter agnoscat, vos, qui non quilibet, sed nobiliores, et egregii estis filii Romanæ Ecclesiæ, pietatis viscera circa matrem vestram patientes ostendite: et utrum destrui debeat, sibimet eligendo pontificem, **53** judicate. Mirum quippe est, si quod minoribus Ecclesiis canonicus vigor attribuit, illi soli, quæ caput est omnium, non permisit.

Regius advocatus.

Prolixa declamatio dedit attentionem, benevolen-

tiam, atque docilitatem: et hoc potius juxta consuetudinem fori judicialis, quam secundum regulam concilii synodalis: ubi scilicet non magnopere curare debemus elucubratae locutionis urbanitatem, sed vivae potius sententiae puritatem. Ad querelam ergo coram sanctis sacerdotibus deponendam, sufficiat nobis dicere: quoniam inthronizastis papam sine consensu domini nostri regis, ad injuriam scilicet atque contemptum regiae majestatis.

Defensor Romanae Ecclesiae.

Ordinationem papae factam diffiteri nec possumus, nec debemus; regis autem injuriam modis omnibus propulsamus. Sed videamus primo, si placet, utrum papa sine rege potuerit fieri, et sic postmodum de regis disputationem injuria.

Regius advocatus.

Certe liquido novimus, quia illi debent pontificem, cum ordinatur, eligere, quos sibi, postquam ordinatus fuerit, canonica decernit auctoritas obedire; papae vero, quia universalis est pontifex, non modo Romanus populus, sed et Romanus imperator, qui caput est populi, obedientiam debet. Censendum ergo est, ut papam sine capite suo populus eligat, et ei, quem non elegit imperator, obediat. Constat ergo, quia nisi Romani regis assensus accesserit, Romani pontificis electio perfecta non erit.

Defensor Romanae Ecclesiae.

Perhibendum est itaque juxta vestrae disputationis articulum, quia neque Stephanus, neque Sixtus, neque Cornelius, non denique Clemens, non Sylvester, non ipse B. Petrus apostolus papali nomine digni sunt, qui ab imperatoribus eorundem tempore electi non sunt.

Regius advocatus.

Gentiles reges non sunt adhibendi ad hujus, de quo loquimur, electionis exemplum; qui quoniam Christianam ignorabant fidem, Christianorum non poterant ordinare pontificem. Caeterum Christiani principes semper Romanos elegere pontifices.

Defensor Romanae Ecclesiae.

Qui mentitur in communi colloquio, mendax dicitur, qui autem in praesentia venerabilium sacerdotum falsa protulerit, sacrilegii procul dubio crimen incurrit. Dixisti, **54** Christianos principes, Romanos semper elegisse pontifices; percurrere mecum ecclesiasticae antiquitatis historias, Romanorum praesulum catalogum studiose disquire; et cum perpauca inveneris in electione sua regum accessisse consensum, confitere te perspicuum protulisse mendacium. Quis enim rex, Antonii filium Damasum Hispanensem? quis Innocentium Innocentii filium Albanensem? quis denique Zosimum Graecum Ebramii filium elegit? quis praeterea Leonem Quiriani filium de Tuscia? quis Hilarium Crispini filium de Sardinia? quis Coelestinum Prisci Romani civis filium? quis Bonifacium, quis Anastasium aequae Romanos? Denique multos attexerem, nisi fastidium generarem. Sed ne me putes non habentem copiam ab eorum enumeratione defi-

cere; quis imperatorum elegit Simplicium Tiburtinum? Felicem natione Romanum? quis Gelasium Afrum Valerii filium? quis Symmachum Sardiniae provinciae filium Fortunati? quis Hormisdam filium Justi natione Campanum, Joannem ordine Tuscum; Felicem natione Samnitem, Bonifacium Sigibaldi filium, Mercurium Projecti, Agapitum Cordiani natura Romanos? Quis enim regum electioni cujuslibet istorum suum legitur adhibuisse consensum? cum eorum temporibus Romanae reipublicae Christiani principes praefuisse legantur, id est, Valentinianus Senior; Valens frater ejus, qui occisus est in pugna Gothica prope Adrianopolim; Gratianus, qui a Maximo tyranno peremptus est; Valentinianus Junior, qui necatus est a comite suo Viennae; deinde Arcadius, Honorius, Theodosius; Joannes ille, qui apud Ravennam occisus est; Valentinianus tertius, qui in campo Martio est peremptus, Martianus, Leo, Majorianus, Severus, Anthemius, Olybrius, Glycerius, Zeno; Nepos ille, qui in villa sua occisus est juxta Salonas; Augustulus, Anastasius, Justinus, et caeteri Romani imperatores, quos vitandi lacinosi styli causa praetereo. Da mihi ergo eorum, quos enumeravimus, aliquem, vel praesulem requirentem, vel principem assensum in electione praebentem: et ego do manum, ac te perhibeo laureandum: alioquin si dare non poteris, in hoc te convictum per omnia necesse est fatearis. Quod autem B. Gregorio legitur adhibuisse Mauritius imperator assensum, et perpauci alii principes aliis promovendis: hoc dictavit perturbatio temporum, et tempestas horrenda bellorum.

Regius advocatus.

Si mentiri est contra mentem loqui, temerarium est me mendacii tam procaciter argui, qui non ulique falsum, sed verum me dixisse putavi: tamen assentior et in hoc superatum me dixissen non abnuo.

Defensor Ecclesiae.

Ut autem id ipsum adhuc manifestius pateat, et te super hac dimicandi materia perdidisse, tibimetipsi clarius innotescat: lege Constantini imperatoris edictum, ubi sedis apostolicae constituit super omnes in orbe **55** terrarum Ecclesias principatum. Nam postquam supra corpus B. Petri basilicam fundator erexit, postquam patriarchium Lateranense in beati Salvatoris honorem construxit, mox per imperialis rescripti seriem Romanae ecclesiae constituit dignitatem. Ubi nimirum B. Sylvestro, suisque successoribus obtulit, ut regali more et aurea corona plecterentur in capite, et caeteras regii cultus infulas usurparent (*vide notas ad calcem opusculi*). Verum B. Sylvester ornamenta, quae sacerdotali congruere judicabat officio, in proprios usus assumpsit: coronam vero, vel caetera, quae magis ambitiosa quam mystica videbantur, omisit. Cui etiam Constantinus Lateranense palatium, quod estenus aula regalis exstiterat, perpetuo jure concessit; regnum Italiae judicandum tradidit. Nam et ipsius regis haec verba sunt: Unde congruum, inquit,

prospeximus, nostrum imperium, et regni potestatem orientalibus transferri, ac transmutari regionibus, et in Bysantia provincia, in optimo loco nomini nostro civitatem ædificari, et nostrum illic constitui imperium; quoniam ubi principatus sacerdotum, et Christianæ religionis caput ab imperatore cœlesti constitutum est, justum non est, ut illic imperator terrenus habeat potestatem. Audisti, quia terrenus imperator non habet in Romana Ecclesia potestatem: quomodo ergo sine illius arbitrio, qui ibi potestatem non habet, non licet eligi sacerdotem? ipse vero Constantinopolim, velut in secunda Roma, perpetuo regnaturus abscessit. Longe vero post Theodosius imperator, beati Pauli basilicam cœpit, quo defuncto, filius ejus Honorius eandem basilicam ad calcem usque perduxit. Hi quoque Romanæ Ecclesiæ privilegium nihilominus firmaverunt. Quomodo ergo prærogativam sibi in Romani pontificis electione relinquere qui Romanam Ecclesiam nequaquam sibi studuerunt subdere, sed præferre? non præcipere, sed parere; non præcellere, sed subesse?

Regius advocatus.

Assentior plane, et re actum duco, quod loqueris: sed esto, quod nunc regia celsitudo ex antiquorum consuetudine principum hoc sibi allegare non possit: verumtamen tu hoc negare non potes, quod pater domini mei regis piæ memoriæ Henricus imperator factus est patricius Romanorum, a quibus etiam accepit, in electione semper ordinandi pontificis principatum. Huc accedit quod præstantius est, quia Nicolaus papa hoc domino meo Regi privilegium, quod ex paterno jam jure successerat, præbuit, et per synodalis insuper decreti paginam confirmavit. Cum ergo privatus quisque a suo decidere jure non debeat, donec ventilato negotio judicialis in eum sententia promulgetur: quo pacto majestas regia prærogativam hanc suæ dignitatis amisit, quam et ex apostolicæ sedis liberalitate percepit, et ex paterno imperialis fastigii jure successit? Quo, inquam, modo in Romana Ecclesia dignitatis adeptæ locum sine judicio perdidit, qui Romanam Ecclesiam non offendit?

56 Defensor Romanæ Ecclesiæ.

Privilegium invictissimo regi nostro ipsi quoque defendimus, et ut semper plenum, illibatumque possideat, vehementer optamus. Porro autem Romana Ecclesia multo nobilior, atque sublimior, quam mater carnis, mater est regis. Illam siquidem peperit, ut per ejus traducem revertatur in pulverem, ista genuit, ut Christi sine fine regnantis efficiat cohæredem. Et cuncti liquido novimus, quia rex, licet egregiæ indolis, tamen adhuc puer est. Quid ergo mali Romana facit Ecclesia, si filio suo, cum adhuc impubes esset, cum adhuc tutore egeret, ipsa tutoris officium subiit, et jus quod illi competebat implevit? Quis enim nesciat, quia sacerdotem eligere puer ignorat? Sæpe mater judicis tribunal irrumpit, testes adsciscit, notarios convocat, sicque per asti-

pulationes, et rata, insuper et apicum monumenta omnia honorum suorum filio jura delegat: interim tamen, usque dum ille ad juvenilis ætatis incrementa perveniat, et rationis capax fiat, illa cuncta dispensat, omnia ordinat: sicque quod jam alieni juris est patrimonium ad propriæ disponit provisionis arbitrium. Nunquid ob hoc dicenda est mulier illa filio suo concessa subtrahere? imo verius perhibetur, ut puto, pietatis studio deservire; quia quæ rudis adhuc filius dilapidare ac prodigere poterat; hæc illa sibi apte disposita, caute retenta, rationabiliter ordinata conservat. Carnalis ergo mater adjuvat filium in rebus terrenis; et mater Ecclesia filio suo regi præbere non debet auxilium in spiritualibus donis? Obmutescat ergo plectenda versutia, quæ scilicet hoc damnat, quod prædicare debuerat; illi crimen imponere nititur, quæ pro benefactis gloriæ titulum promeretur. Huc accedit, quia nonnunquam ob varietatem temporum sæpe mutandus est ordo causarum. Tunc enim quando pontificem Romana sibi præfecit Ecclesia, tantæ simultatis fomes in seditionem cives accenderat, tantus livor, et odium tumultuantis populi corda turbaverat, ut de tam longinquis terrarum spatiis nequaquam regie clementiæ præstolari possemus oraculum. Nisi enim quantocius ordinaretur antistes, perniciosus in populo gladius mutuis vulneribus desæviret; et non parva Romanorum civium strages fieret.

Regius advocatus.

Obtende quod vis, argumentare quod placet, dummodo constet, quia nullatenus debuit immutari, quod papa concessit, quod decreto constituit, quod scripture firmavit.

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

Quid mirum si hominis, carnis adhuc fragilitate circumdati, statuta mutantur, quando etiam omnipotens Deus, qui videlicet omnia, quæ futura sunt, novit: ea quoque, quæ a semetipso constituuntur, immutat? *57* Nam ex eo, quod promittit, aliquando aliquid minuit, vel etiam totum subtrahit: aliquando mala minatur, et non infligit.

Regius advocatus.

Ea, quæ proposuisti, Scripturæ declarentur exemplis. Quid est ergo quod Deus unquam promisit et minuit?

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

Si non excidit, reminisci potes, quia dixit Dominus ad Noe: « Non permanebit Spiritus meus in homine in æternum, quia caro est, eruntque dies illius centum viginti annorum (Gen. vi). » Sed cum Scriptura commemoret quingentorum tunc annorum exstitisse Noe, quando hæc sibi Dominus loquebatur, sexcentorum vero tunc jam esse, cum cataclysmus erupuit: liquido patet, viginti annos de præscripti numeri spatio fuisse subtractos. Vitæ itaque spatium, quod humano generi Deus promisit, imminuit, quia perversitatis eorum reatus excrevit. Judæ quoque per os patriarchæ Jacob promisit Spiritus sanctus, dicens: « Non auferetur sceptrum de

Juda, et dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus est (*Gen. XLIX*). » Et tamen nec temporibus Judicum legimus viros de tribu Juda semper super Israel tenuisse ducatum, nec reges ex eadem tribu principatum tenuisse usque ad Christi reperiuntur adventum. Constat ergo, quia sæpe Deus omnipotens, quod homini promisit, imminuit; quoniam homo, quod Deo debuerat, non implevit.

Regius advocatus.

Doce etiam ubi Deus promisit bonum aliquod, et efficaciter non implevit.

Defensor Romanæ Ecclesiæ

Recordare quia dicit Dominus ad Josiam regem Juda: « Pro eo, inquit, quod vidisti verba voluminis, et perterritum est cor tuum, et humiliatus es coram Domino, auditis sermonibus contra locum istum, et habitatores ejus, et scidisti vestimenta tua, et flexisti coram me: idcirco colligam te ad patres tuos, et colligeris ad sepulcrum tuum in pace (*IV Reg. XXII*). » Et tamen paulo post Scriptura dicit: « In diebus ejus ascendet Pharaon Necho [Necho] rex Ægypti contra regem Assyriorum ad flumen Euphratem, et abiit Josias in occursum ejus, et occisus est in Magedo [Mageddo], cum vidisset eum (*IV Reg. XXIII*). » Ad Sedechiam quoque regem Juda per Jeremiam dicitur: « Audi verbum Domini, Sedecia rex Juda: Hæc dicit Dominus ad te: Non morieris in gladio, sed in pace morieris, et secundum combustiones patrum tuorum, regum priorum, qui fuerunt ante te, sic comburent te: et vae, Domine, plangent te: quia verbum hoc ego locutus sum, dicit Dominus (*Jer. XXXIV*). » Quod nimirum quomodo potuerit fieri, qui seriem scrutatur historiæ, nunquam poterit invenire. Nam postquam a rege Babylonis semel est captus, Babyloniamque translatus, ulterius nunquam legitur **58** ab ejus vinculis absolutus. Justo ergo judicio subtrahit Deus homini nonnunquam bona quæ promisit, cum rebellis homo illius servare mandata contemnit.

Regius advocatus.

Prosequere etiam quomodo Deus, quod minatus est, non infligit.

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

Nemo, qui limen Ecclesiæ terit, ignorat, quia Jonas ad Niniven a Domino missus, exclamavit, dicens: « Adhuc quadraginta dies, et Ninive subvertetur (*Jonæ III*). » Sed quia civitas illa ad Deum toto est corde conversa, nequaquam juxta minacem Domini sententiam excidii est eversione deleta. Cum ergo Deus omnipotens non modo verax, sed et ipsa sit veritas, inviolato consilii sui manente proposito, exterioris judicii sui sæpe variat ordinem, juxta humani sive probi, sive improbi meriti qualitatem; quatenus et a pravitate correctus, quod Deus juste minatur, evadat: et prolapsus in culpam, nullatenus, quæ pollicetur, bona percipiat. Hinc est, quod per Jeremiam dicit: « Bonas facite vias vestras, et studia vestra; et audite vocem Domini Dei vestri: et poenitebit Dominum mali, quod locutus est adver-

sum vos (*Jer. XVII*). » Hinc est, quod ad Heli quoque per virum Dei Dominus ait: « Loquens locutus sum, ut domus tua, et domus patris tui ministraret in conspectu meo usque in sempiternum. Nunc autem, dicit Dominus, absit hoc a me, sed quicumque glorificaverit me, glorificabo eum: qui autem contemnunt me, erunt ignobiles (*I Reg. II*). »

Regius advocatus.

Recte plane cuncta, quæ proposueras, perspicuis roborasti testimoniis Scripturarum; nunc autem paulisper ad superiora revertere, et juxta tuæ sponsonis elogium, de Domini regis injuria rationem redde.

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

Glorioso regi, nobis eligendo pontificem, absit, ut nos intulisset injuriam, cum ad hoc nos, sicut superius dictum est, necessitas impulerit, non rapina: ad hoc, inquam, nos invito atraxit imminens periculum civilis belli, non lædendi, vel minuendi livor imperii.

Regius advocatus.

Civile bellum objicis, imminens periculum in tuæ allegationis defensione præ tendis; dicatur etiam, si placet, quia cælum rueret, terra eadem civium pateretur, perge adhuc addens, quia pontas aresceret, terra diluvium inundaret, quid mihi omnia hæc, dum constat, quia quidquid accidet, nullo pacto sancti papæ sententiam debuisti infringere, nulla ratione synodalis decreti mysterium licuit **59** violare? Sicut enim Scriptura perhibet: « Melius est ut oriatur scandalum, quam ut veritas relinquatur. » Nam si hoc bellum timuissent beati martyres, fierent procul dubio sanctæ militiæ desertores.

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

Non ignoras, quod inter omnes sanctos martyres Petrus et Paulus in apostolici senatus culmine possident principatum.

Regius advocatus.

Hoc sicut negare sacrilegum est, ita et affirmare superfluum.

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

Eorum sunt nobis tenenda vestigia, eorum forma nostris est actibus imprimenda, sub eorum magistra debemus vivere disciplina.

Regius advocatus.

Hoc utique clarum est ac perspicuum. Sed quid a te portenti, quid præstigi sub hoc funiculo inductionis alatur, ignoro.

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

Tolle præstigium, intellige veritatem: times me tanquam tibi tendiculas substruentem, audi Paulum de coapostolo suo Petro veraciter perhibentem: « Priusquam venirent quidam a Jacobo, cum gentibus edebat: cum autem venissent, subtrahebat se, et segregabat, timens eos qui ex circumcissione erant. » Cernimus ergo Petrum non rigidum, sed discretum. Timebat enim Judæos, ne per occasionem gentium a fide recederent Christianorum, et ne perderet gregem creditum, boni pastoris est imitatus

exemplum. Factus est enim Judæis tanquam Judæus, ut Judæos lucrifaceret. Sic Christus apparuit in forma carnis peccati, ut a peccatis hominem liberaret : et cum legem Moysi non anbigeret abolendam, consulens tamen adhuc rudibus et infirmis fratribus, tenuit ad tempus umbram legis, ut eos quandoque proveheret ad perfecte noscendam plenitudinem veritatis. In hoc ergo B. Petrus discretionis nobis regulam dedit, quatenus aliquando ubi tamen non plurimum noceat, declinemus aliquantulum a tramite rectitudinis, ut consulere valeamus infirmis.

Regius advocatus.

Qui dicis, quod Petrus aliquando legem Judaicam tenuit, cur non etiam dicis, quod in eadem Epistola legitur, nimirum, quia Paulus eum in faciem reprehendit? « In faciem, inquit, ei restiti, quia reprehensibilis erat. » Eique dixit : « Si tu, cum sis Judæus, gentiliter, et non Judaice vivis, quomodo cogis gentes judaizare? » (*Galat. ii.*) Cum ergo illud præmisisti? istud quare silentio suppressisti?

60 *Defensor Romanæ Ecclesiæ.*

Quod Petrus egit compassione misericordiæ, hoc Paulus arguit pro magisterio disciplinæ. Ille quod fecit dispensative, ut infirmis tolleretur scandalum; hoc iste corripuit, ne indiscretus quilibet passim adduceret in exemplum. In Petro discamus, ut periculo simus imminente discreti; in Pauli sermonibus instruamur, ut sanis rebus vita nostra mire deseruiat rectitudini.

Regius advocatus.

Laudo quidem redditam rationem, sed cum duorum apostolorum proposueris magisterium, mirum cur, prætermisso Paulo, solum Petrum adduxeris in exemplum.

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

Noli, frater, pueriliter currere, imo noli volare, sed perge; pro gravitate quippe negotii prolatio est quoque moderanda sermonis. Audi etiam consequenter et Paulum, discretionis aureæ lineam nostris oculis opponentem, ejusdem dispensativæ compassionis auctorem. Sicut enim apostolicorum Actuum testatur historia : « Perambulabat Paulus Syriam, et Ciliciam, confirmans Ecclesias, pervenitque in Derben, et Lystram. Et ecce discipulus quidam erat, nomine Timotheus, filius mulieris viduæ fidelis, patre autem gentili (*Act. xvi.*) » Hunc ergo, ut ad compendium veniamus, Apostolus circumcidit, quoniam Judæos, imo Judæis, qui in illis erant regionibus, timuit. Cur itaque circumcidit fidelem hominem non Judæum, qui videlicet incircumciscus erat, sed natione gentilem, nisi discretionis studio deserviret, ne Judæi fideles, in scandalum corruentes, a fide recederent? Hoc etiam nunc ad memoriam redit, quoniam aliquando juxta morem Nazaræorum comam ex voto nutrivit, et postquam navigasset in Syriam, in Cenchris positus, caput juxta legis mandata tondit. Refert adhuc Lucas, sacræ scriptor Historiæ : « Cum venissemus, inquit, Hierosolymam, libenter susceperunt nos fratres, et sequenti die Jacobus, et

A omnes seniores, qui cum eo erant, Evangelio illius comprobato, dixerunt ei : Vides, frater, quot millia sunt Judæi, qui crediderunt in Christum, et ii omnes æmulatores sunt legis. Audierunt autem de te, quod discessionem doceas a Moyse, eorum qui per gentes sunt Judæorum, dicens non debere eos circumcidere filios suos, neque secundum consuetudinem ingredi. Quid ergo est? utique oportet convenire multitudinem : audient enim te supervenisse. Hoc ergo fac, quod tibi dicimus : sunt nobis viri quatuor votum habentes super se : his assumptis, sanctifica te cum ipsis, et impende in eos, ut radant capita, et sciant omnes, quia quæ de te audierunt, falsa sunt, sed ambulas et ipse custodiens legem. Tunc Paulus, assumptis viris, posteriori die purificatus cum illis intravit in templum, annuntians expletionem **61** die-
rum purificationis; donec offerretur pro unoquoque eorum oblatio (*Act. xviii et xxi.*) »

Cur itaque Paulus juxta cæremonias Judæorum caput rasis, nudipedalia exercuit, sacrificia obtulit, et legem destruens, legis præcepta observavit? Cur, inquam, hæc omnia, nisi ut his, qui ex Judæis fideles exstiterant, scandalum tolleretur? formam suscepit ægritudinis, ut morbos auferret ægrotis; servavit cæremonias legis, de quibus tamen in Epistola sua dicit : « Quæ mihi fuerunt lucra facta sunt detrimenta, et propter Christum arbitror velut stercorea (*Philip. iii.*) » Circumcidit hominem, et tamen hoc terribiliter clamat : « Dico, inquit, vobis, quia si circumcidamini, Christus nihil vobis proderit (*Gal. v.*) » Quod, quæso, majus peccatum esse poterit, quam Christum perdere, Christianæ religionis regulam violare, Judaicæ legis ritus inducere, novam Evangelii gratiam impugnare? Et tamen hæc apostolus Paulus in superficie fecisse conspicitur, ne in ipsis novæ fidei rudimentis mentes adhuc teneræ scandala paterentur. Quantum namque in exterioribus cernitur, Cerinthus et Ebion nil pene pejus inveniuntur egisse quam Paulus. Qui nimirum in Christum credentes, propter hoc solum a parentibus anathematizati sunt, quia legis cæremonias Christi Evangelio miscuerunt; et sic nova confessi sunt, ut vetera non mutarent. Sed ecce cum dicitur, quoniam Jacobus et omnes seniores hoc Paulo consilium dederunt; omnes ergo discipuli, quod Paulus fecit, pariter fecerunt; unum scilicet in hoc habent meritum, et qui fecit, et qui faciendi dedere consilium.

Si ergo ipsi principes mundi, quorum legibus parent, non modo regna terrarum, sed ultro etiam celsitudo cælorum, non dubitavere perpauca, qui tunc erant hominibus in tam periculoso negotio conscendere, cur nobis utique parvulis, et infra illorum vestigia longe jacentibus, non licuit innumerablem Romanæ Urbis multitudinem subvenire? Sed quid apostolos loquimur scandalum cavisse debilius, et noviter conversorum; cum et ipse illorum magister et Dominus, cujus nimirum omnia sæcula substernuntur imperio, ad nostræ imitationis exem-

plum, scandalum præcaverit Judæorum? « Simon, A inquit, reges terrarum a quibus accipiunt tributum, a filiis suis, an ab alienis? quo respondente: ab alienis; et præsto subjungit: « Ergo liberi sunt filii. Ut autem non scandalizemus eos, vade ad mare, mitte hamum, et eum piscem, qui prius ascenderit, tolle, et aperto ore ejus inveniēs staterem: illum sumens, da eis pro me et te (*Matth. xvii*). » Ad molendum ergo rigorem rectitudinis ad tenendam virtutem discretionis, si tibi Petrus non sufficit ad exemplum, junge simul et Paulum. Quod si procaci contumaciæ nequeunt uterque sufficere, pudeat te ultra Jesum per dicacitatis ineptiam prosilire: « Finis enim legis Christus ad justitiam omni credenti (*Rom. x*). »

Regis advocatus.

Discretionis virtutem tot Scripturarum testimoniis approbatam improbare non sumus; sed absit, ut ulla virtus sit tam sublimis **62** tamve præcipua, cujus tenendæ studio in anathematis barathrum corruere debeamus. Nam cum omne, quod nobis ex divina lege præcipitur, ad hoc procul dubio tendat, ut nos Creatori nostro societas æterna conjungat: si nos ab eo, quod absit, per maledictionis sententiam contingat abscedere, quæ virtus, quæ discretio, quæ, sicut dicitur, pia compassio tam incomparabile damnum nobis potegit compensare? Sane si propter hoc solum virtus appetitur, ut omnipotentis Dei societas acquiratur, qualis jam illa virtus erit, quæ nos a divini contubernii societate repellat.

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

Hæc cur prosequaris, quia nobis occulta sunt, evidenter expone.

Regius advocatus.

Synodalis enim decreti pagina, quam cum concilii totius assensu beatus Nicolaus papa constituit, cui propriæ manus articulum indidit, quam tot episcoporum venerandus, celebrisque conventus subscriptione firmavit, anathematis vinculo juxta incrementum carere non potuit. Unde vos pro compassione, vel condescensione, nescio, quam dicitis furentis populi, nequaquam vosmetipsos deberetis tam inenodabilibus sententiæ nexibus irretire. Ridiculum quippe est, sic obrutum de voragine marini fluctus eruere, ut ipse compellatur ereptor sub undosis procellarum spumantium cumulis remanere.

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

Cum hæc inconsultius loqueris, andabatarum adversum me more configis (*vide scholia*), qui nimirum dum clausis semper oculis pugnant, alios quidem vulnerant, sed quomodo semetipsos a vulneribus tueantur, ignorant. Dicitis quia nequaquam debemus in anathema corruere, etiam si per hoc valeamus infirmis fratribus subvenire. Ecce vibrasti gladium, tentasti vulnus infligere, sed tibimet ubi clypeum opponeres, non vidisti. Nunquid tibi jam de memoria excidit, quod superius protuli, quoniam B. Paulus in Epistola sua dicit: « Quia si circumcidamini, Christus vobis nil proderit? » (*Gal. v.*) Et tamen,

A quod tam districte prohibuit, ipse pro charitate fratrum infirmantium, ne scandalum paterentur, implevit. Quod enim majus, sive deterius poterit quis anathema subire, quam cui negatum est, Christum pro sui reatus damnatione prodesse? Nam cui Christus non prodest, procul dubio anathema est, nihilque est aliud anathema quemlibet fieri, nisi a Christi, in quo benedicuntur omnes gentes, societate repelli. Si ergo Paulus hoc anathema pro charitate fratrum subire non timuit, imo prorsus evasit, cum non qualemcumque hominem, sed Christianum utique discipulum circumcidit; tu, quæso, ubi cordis oculos amisisti, qui, quod Apostolus fecit, non faciendum esse testaris? Ipse enim dicit: « Quæcunque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt (*Rom. xv*). »

B

63 *Regius advocatus.*

Verisimile est quia, sicut Paulus coapostolus suum Petrum de judaizandi rediviva usurpatione corripuit; ita nihilominus et in semetipsum, postquam discipulum circumciderat, reprehendit: nec mihi hoc aliter unquam poterit persuaderi, nisi fortassis in ejus verbis aliquatenus valeat inveniri.

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

Ut nullus ambiguitatis nævus in tua mente remaneat, ut nulla cor tuum super hoc negotio deinceps caligo confundat, audi quid idem Paulus ad Romanos dicat: « Veritatem dico in Christo, non mentior, testimonium mihi perhibente conscientia mea in Spiritu sancto, quoniam tristitia est mihi magna, et continuus dolor cordi meo; optabam enim ipse anathema esse a Christo pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundum carnem, qui sunt Israelitæ (*Rom. ix*). » Ecce Paulus, cum non sit sicut nos necessitate coactus, sponte ac voluntarie desiderat anathema esse pro fratribus; et tu mihi proponis anathema timendum, ubi me perspicis, et inevitabili prorsus necessitate fuisse constrictum, et charitatis studio, ne tanta fratrum multitudo corrueret, inclinatum. Audi etiam quid Moyses pro populo Israelitico postulans dicat: « Obsecro, Domine, peccavit populus iste peccatum magnum, fecerunt sibi deos aureos: aut dimitte eis hanc noxam, aut si non facias, dele me de libro tuo quem scripsisti (*Exod. xxxiii*). » Quod nimirum tunc pleniter fiet, cum reprobis in judicio dicit: « Ite, maledicti, in ignem æternum (*Matth. xxv*). » Ecce hinc Paulus optat anathema pro fratribus fieri; ecce illinc Moyses postulat ex Dei libro pro populo, quem ducebat, charitate deleri, et sola Romana Ecclesia, quæ pietatem, et charitatem toto terrarum orbe specialiter, et principaliter docet, ex imminentibus et jam vibratis undique gladiis filios suos, quos quotidie per sacri baptismatis mysterium generat, liberare non audeat? « Maledictus vir, ait Saul, qui comederit panem usque ad vesperam, donec ulciscar me de inimicis meis (*I Reg. xiv*). » In hoc, sicut legitur, anathema Jonathas cecidit; sed eum ab imminenti mortis sententia, charitas, qua pro populo strenue dimicaverat,

C

D

liberavit. Vis audire quid etiam de ipso Jesu, totius benedictionis auctore, idem Apostolus dicat? « Christus, inquit, ut nos liberaret a maledictione legis, factus est maledictum (Gal. III). » Si ergo ipse auctor benedictionis æternæ, ut nos a vinculo maledictionis absolveret, maledictioni non est dedignatus subjacere: si sancti quique vel Novi vel Veteris Testamenti, dum sui capitis imitantur exemplum, et infirmis subvenire fratribus in periculis concupiscunt, et anathematis subire sententiam nullatenus perhorrescunt: cur unum mihi niteris imputare peccatum, et charitatem ad hoc induxisse non perspicis, quæ operit multitudinem peccatorum? (I Pet. IV.) Quomodo autem me cuiuslibet hominis sententia ligat, quem charitas ipsa, quæ Deus est (I Joan. IV), liberat? Erubescat ergo humani anathematis imputator, cum **64** per charitatis gratiam mecum sit æternæ benedictionis indultor.

Regius advocatus.

« Cuicumque in disputatione certanti veritas ipsa defecerit, ineptum est adhuc per ambages atque versutias pertinaciter niti; ridiculum est diutius verbis prolixioribus immorari: de vinculo siquidem anathematis, quo te hactenus arbitrabar astringi, ita te naviter expediti, ut nihil de cætero tibi valeat objici, nil super hoc capitulo rationabiliter possit opponi. Verumtamen adhuc mihi video materiam superesse, quam tibi valeam non sine causa relictator objicere. Dicitis, quia necessitate constricti, et velut angusti temporis brevi spatio coarctati, nequaquam potuistis in electione pontificis expectare consensum regis majestatis, quod profecto frivolum esse perspicuum est. Constat enim tres plus minus menses interim decurrisse ex quo sanctæ memoriæ papa Nicolaus occubuit, usque ad Kalendas Octobris cum iste successit. Videamus ergo si per tam morosam longitudinem, trimestris videlicet spatii, non potuerit ab aula regia pragmaticæ sanctionis vobis apocha reportari.

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

Ecce compellis me vulgato sermone depromere quod ob imperialis palatii reverentiam decreveram silentio præterire; sed juxta vestræ scilicet exactio- nis instantiam, jam proferatur in medium opus egregium vestrum, sæculis omnibus inauditum. Rectores enim aulæ regis cum nonnullis Teutonici regni sanctis, ut ita loquar, episcopis conspirantes contra Romanam Ecclesiam, concilium collegistis, quo papam quasi per synodalem sententiam condemnastis, et omnia, quæ ab eo fuerant statuta, cassare incredibili prorsus audacia præsumpsistis: in quo nimirum non dicam iudicio, sed præiudicio, id ipsum quoque privilegium, quod regi prædictus papa contulerat, si dicere liceat, vacuastis. Nam dum, quidquid ille constituit, vestra sententia decernente, destruitur; consequenter etiam id, quod ab eo regi præstitum fuerat, aboletur. Sed absit a nobis, ut propter cuiuslibet hominis insolentiam rex, qui innocens erat, quantum ad nos, rem sui

A juris amittat; et quem auctore Deo votis omnibus præstolamur ad imperiale fastigium, non permittimus ob alienam culpam regis dignitatis incurrere detrimentum.

Sed ut totam inauditæ calamitatis nostræ percurramus historiam, Stephanus cardinalis presbyter apostolicæ sedis, vir videlicet tantæ gravitatis et honestatis nitore conspicuus; tantis denique, sicut non obscurum est, virtutum floribus insignitus, cum apostolicis litteris ad aulam regiam missus, ab aulicis administratoribus non est admissus; sed per quinque fere dies, ad B. Petri et apostolicæ sedis injuriam, præ foribus mansit exclusus. Quod ille; utpote vir gravis, et patiens, æquanimitè tulit; legati tamen officium, quo fungebatur, implere non potuit. Clausum itaque, signatumque **65** mysterium concilii, cujus erat gerulus, retulit, quia regis eum præsentari conspectibus curialium plectenda temeritas non permisit. In qua nimirum inopinata præsumptionis audacia tanta disputandi videretur inesse materia, ut et Demosthenis eloquentiam vincat, et copiam Tullianæ facultatis excedat. Unde si vellemus injuriam nostram districtius persequi, jure possemus obtendere, quia vos Romanæ Ecclesiæ, vosmetipsos ipso dono privastis, qui scilicet ei præiudicii vestri gratis contumeliam intulistis. Ille quippe fœdus amicitie violat, qui gratis amicum per offensionis molestiam pulsat. Nam et Dominus Judæis per Jeremiam ait: « Ecce feriam domui Israel, et domui Juda fœdus novum, non secundum pactum quod pepigi cum patribus eorum, pactum quod irritum fecerunt (Jer. xxxi). » Ille ergo irritum reddit beneficii pactum, qui prior violat amicitie sacramentum. Verumtamen Romana Ecclesia non vult exaggerare quod pertulit; sed perseverare cupit in munere quod regio culmini liberaliter prærogavit.

Regius advocatus.

Quod domino nostro regi reverenter ascribis innocentiam, digne facis: quod autem administratoribus aulæ publicæ devolvis e diverso calumniam, videtur injustum. Quidquid enim circa vos in hujusmodi casibus actum est, ad hoc nos regis matris impulit imperiale præceptum, non propriæ libertatis arbitrium.

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

Et ego tibi secundum cordis tui duritiam respondebo: dico enim quia Dei omnipotentis obtemperare sermonibus aliquando peccatum est.

Regius advocatus.

Ad hoc, quod assèris, mens humana concutitur, et Christianæ pietatis ferre non valet auditus.

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

Quia hoc tantopere miraris, illud etiam consequenter adjicio, quia propter hoc, quod Deo quidam promptus obedivit, funditus periit: alius ob id, quia obtemperare contempsit, ad cumulum gratiæ plenioris ascendit.

Regius advocatus.

Incredibile est valde, quod dicis : verumtamen si vales exemplis approbare quod loqueris, dic quis unquam Deo obedivit, ac propterea periit?

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

Non te latet, quia Judæ Iscarioti, qui jam accepto consilio eum traditurus erat, **66** Dominus ait : « Quod facis, fac citius (Joan. xiii). » Postmodum quoque, cum ad ejus osculum accedere præsumpsisset, adjecit : « Amice, ad quid venisti? » subauditur, perforce. Sed quia miser his sermonibus efficaciter obedivit, irrevocabiliter periit.

Regius advocatus.

Hujus propositionis ratione reddita, redde consequenter alterius, quis scilicet Dei omnipotentis obedientiam sprevit, et propter hoc copiosorem gratiam meruit?

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

Si placet hoc in memoriam revoca quod Dominus ad Jeremiam dixit : « Vade ad domum Rechabitarum, et loquere eis, et introduces in domum Domini in unam exedram thesaurorum, et dabis eis bibere vinum (Jer. xxxv). » Et paulo post propheta subjungit : « Et posui coram filiis Rechabitarum scyphos plenos vino, et calices, et dixi ad eos : Bibite vinum ; qui responderunt : Non bibemus vinum, quia Jonadab pater noster præcepit nobis, dicens : Non bibetis vinum vos et filii vestri usque in sempiternum. » Unde postmodum Jeremias ait eis : « Hæc dicit Dominus Deus exercituum : Non deficiet vir de stirpe Jonadab filii Rechab, stans in conspectu meo cunctis diebus. » Ecce ille male obediens, perfunctus obedientiæ munere cucurrit ad laqueum : isti feliciter inobedientes, perpetuum Conditoris sui meruere conspectum. Hoc etiam ad hoc valet, quod superius dictum est, quia cum papam sine consensu regis eligimus, non præsto, quod extrinsecus actum est judicare, sed potius quo animo, et qua intentione sit factum, deberetis diligenter attendere.

Regius advocatus.

Hæc argumenta nobis domestica sunt, et nunquam deficiunt, quia de promptuariis proferuntur ; semper enim possumus in pravi operis exhibitione delinquere, et quia occulta est ad puræ mentis debemus patrocinium convolare.

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

Censesne semper debere juxta rerum, atque verborum superficiem judicari? quid enim juxta verborum strepitum magis est absonum, quam cum Deus Pater, et Filius, et Spiritus sanctus mediatorem Dei et hominum dicitur tradidisse. Ecce Christum tradidit Judas, tradidit et Deus Pater ; nunquid non quasi simile factum videtur? Ergone traditor est Judas, et traditor Deus Pater?

Regius advocatus.

Unde probas, quia Pater, et Filius, et Spiritus sanctus tradiderint Salvatorem?

67 *Defensor Romanæ Ecclesiæ.*

Audi Apostolum dicentem : « Qui proprio Filio

A suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum (Rom. viii). » Cui et Salomon ait : « Cum sis justus, et omnia juste disponas, ipsum quoque, qui non debet puniri, condemnas (Sap. ii). » Quod autem se Filius tradiderit idem dicit Apostolus : « Qui me dilexit, et tradidit seipsum pro me. » Quod autem et Spiritus sanctus tradiderit Filium Sapientia perhibet, dicens : « Benignus est enim Spiritus sapientiæ, et non liberabit maledictum a labiis suis (Sap. i). » Maledicti apud veteres dicebantur omnes qui pendebant in ligno. Christus autem, ut Apostolus dicit, ut nos liberaret a maledicto, factus est maledictum (Gal. iii). Spiritus vero sanctus non liberavit maledictum a labiis suis, quia quæ per ora prophetarum de Christi passione locutus est, non prohibuit ; sed super eum sine diminutione compleri cuncta permisit. Ergo secundum te, qui non de cordis intentione, sed semper ex operis vis superficie judicare : si Pater tradidit Filium, et ipse se tradidit Filius, insuper et Spiritus sanctus, Judas quid mali fecit? Facta est traditio a Patre, facta est a Filio, nec non a Spiritu sancto, facta est et a Juda. Una res a pluribus facta est, sed eadem res in operatoribus discernenda est. Quod enim Deus omnipotens ex charitate, hoc Judas fecit ex pecuniæ acquirendæ cupidine. Quod Deus fecit ad salutis nostræ remedium, hoc ille fecit ad explendum insatiabilis avaritiæ votum. Vides ergo quia non quid homo faciat, debemus attendere ; sed quo animo et voluntate faciat, diligenter examinare. Nam si sola duntaxat exteriora perpēdimus, invenimus ipsum Dominum Salvatorem et dixisse quod prohibet, et aliter fecisse quam jubet. « Quisquis, ait, dixerit fratri suo, Fatue, reus erit gehennæ ignis (Matth. v) : » et tamen ipse resurrectionis suæ die duobus de se dubitative loquentibus ait : « O stulti, et tardi corde ad credendum ! (Matth. xxv.) » Dixerat etiam in monte discipulis : « Si quis te percusserit in dexteram maxillam, præbe illi et alteram (Matth. v). » In passione vero positus percipienti se in maxillam puero sacerdotis non modo non alteram præbuit, sed insuper dixit : « Si male locutus sum, exprobra de malo ; sin autem bene, cur me cædis? » (Joan. xviii.) Et quomodo jam verum erit quod de illo Lucas ait : « Quia cœpit facere, et docere (Act. i), » si quod docuit non implevit? Sed procul dubio intelligendum est hoc eum præcepisse ad præparationem cordis, non ad ostentationem operis. Quomodo enim paratus corde non fuit in maxillam alteram cædi, qui pro hominum salute decreverat toto corpore crucifigi? Paulus etiam palma percussus jussione pontificis, ait : « Percutiet te Deus, paries dealbate (Act. xxiii). » Quod minus intelligentibus videtur in verbo convicium, sed in sensu prophetici tenet oraculi sacramentum. Paries enim dealbatus hypocrisis est, sacerdotalem sub hoc nomine præferens dignitatem, sed occultans intrinsecus luteam malitiæ turpitudinem : nam quod humilitatis fuit, mirabiliter custodivit. Cum enim illi diceretur :

« Principi sacerdotum maleficis? » respondit : **A** « Nescivi, frater. **68** quia princeps esset sacerdotum : Scriptum est enim : Principem populi tui non maledices (*Acti. xxiii.*) » Ubi patenter ostenditur, quanta illud tranquillitate dixisset, quod iratus intulisse videbatur. Quibus Scripturarum testimoniis quid aliud edocemur, nisi quia non juxta nuda verba semper debemus sententias judicare : sed quo animo, qua mentis intentione proferantur, inspicere?

Regius advocatus.

Dubia, quæ proponis, luculenter elucidas per exempla, quæ subicis : sed quæso, te, ut ad superiora paulisper redeas, et cur nos calumniaris, vobis præjudicium intulisse, qui regis ditioni parvum, patenter exponas.

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

Recte, plane, ordinabiliter et congruenter, postquam omnis vestræ partis objectio non rhetoricis argumentis, non coloribus oratoriis, non denique dialecticis syllogismis, sed vivæ potius, atque perspicuæ veritatis est ratione purgata : versa vice jam dignum est, ut de vestris excessibus vel breviter disseratur. Enimvero damnatio papæ tam gravis, et inexplicabilis est, ut non humano, sed divino duntaxat sit tractanda iudicio. Reges autem nostros cum ætatis infirmitas, tum fragilitas sexus excusat; quibus utique non reatus ascribitur, sed eorum consiliariis, ut dignum est, imputatur. Omissis itaque perversitatibus cæteris, ut quid ignorante Roma reprobum hominem in Romanum pontificem eligere præsumpsistis?

Regius advocatus.

Electionem quidem, ut palam est, fecimus : sed longe prius Gerardo comite, aliisque Romanis, ut dicebatur, civibus infatigabiliter insistentibus, ad hoc inducti sumus. Nam et abbas monasterii, quod dicitur Clivus Scauri, non defuit. Non ergo, ut asseris, ignorante Roma, sed præsentate atque petente, Romani pontificis electio facta est.

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

In hoc pro me facis, dum Gerardo sub anathemate constituto te communicasse testaris : nam ut de abbate, et aliis interim sileamus, de Gerardo liceat tantummodo dicere, Ecclesiæ hominem non fuisse, et Christi nequaquam pertinuisse fidelibus. Illud enim unum caput anathemati, maledictionique **D** su' jecit omnium fere pontificum, quicumque Romanæ Ecclesiæ suis temporibus præfuerunt : demum paulo antequam moreretur, propter ducem, et archiepiscopum Anglorum, quos a beati Petri liminibus redeuntes invasit, spoliavit, et usque ad mille Papiensis monetæ libras appendentia rapuit. Propter hoc itaque in plenaria synodo, papa Nicolao præsentate, excommunicatus est, et extinctis luminaribus sub perpetuo fuit anathemate condemnatus. Perpendat igitur sancta synodus, si illius ejusque complicum rata jure **69** videatur electio, qui tam terribiliter atque irrevocabiliter est ab Ecclesiæ visceribus evangelica

(2) Cadaloum antipapam intelligit.

atque canonica falce præcisus, ut ne in morte quidem ad Christianitatis fuerit titulum reformatus : et sic per eum ordinari Romanam Ecclesiam dignum fuit, qui ejus semper cruentus exstitit inimicus, qui eam semper est feraliter persecutus. Et quomodo summam debet Ecclesiam ordinare, cujuscunque limen Ecclesiæ non licet attingere? Clam at Dominus ad Israel : « Anathema in medio tui, Israel ; nec poteris stare contra hostes tuos, donec deleatur ex te, qui hoc contaminatus est scelere. » Et hoc quare? Quoniam Achar filius Charmi de anathemate Jericho ducentos duntaxat argenti siclos, regulamque auream quinquaginta siclorum, et coccineum abstulerat pallium : et ob hanc vilem videlicet summam auctor sceleris non modo lapidatur, sed et **B** lapidum acervis obruitur. Si propter illum hominem, qui duntaxat unum sacrilegium fraude commiserat, Israel ante suorum hostium faciem ruiturus erat : quomodo stabit Ecclesia, si per virum tot criminibus involutum, fuerit ordinata? præsertim eum et talem elegerit, in quem, teste mundo, omnium vitiorum sentina confluit pseudoepiscopum, apostolum Antichristi, adversarium Christi, animam puellarum, mangonem ecclesiarum (2). Quis ergo istorum justo videbitur examine præferendus? utrum is, quem elegit unus vir perpetuæ maledictionis anathemate condemnatus; an ille potius, quem cardinales episcopi unanimiter vocaverunt : quem clerus elegit, quem populus expetivit non in extremitate terrarum, sed intra mœnia Romanorum, et in ipsius **C** sedis apostolicæ gremio.

Regius advocatus.

Tot a te rationibus redditis, possemus fortassis adhibere consensum, si semel emissam deceret regiam majestatem mutare sententiam, principali quippe gloriæ velut inconstantia nævus imprimitur, si quodeunque suæ constitutionis edictum leviter annuletur.

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

Quis nesciat rege Deum esse majorem? Et tamen dicere non erubescit : « Pœnitet me, quod constituerim Saul regem (*I Reg., xv.*) ; » et per Samuellem ei denuntiat dicens : « Projecit te Dominus, ne sis rex super Israel (*Ibid.*) » Si pœnitere se Deus asseruit, qui futura cuncta cognoverat : cum homo suam commutare in melius sententiam erubescat, qui qualis, et ipse quoque sit futurus, ignorat? Ille de bono factus est malus; iste videlicet Cadalous, de malo utique, quod jam erat, sit quotidie diaboli more deterior.

Regius advocatus.

Quam inconsulte nunc loqueris, qui diabolum deteriorari posse testaris, qui certe tam malus est, ut deterior esse non possit.

70 *Defensor Romanæ Ecclesiæ.*

Mentior, si quod proposui, Scripturæ testimoniis comprobare non valeo. Nam, Isaia teste, dicebat superbus in mundi principio : « Ascendam

super altitudinem nubium, similis ero Altissimo (Isai. xiv). » Paulus autem dicit : « Qui in fine mundi veniens, adversatur, et extollitur supra omne, quod dicitur Deus, aut quod colitur (II Thess. II). » Quia ergo tunc affectavit Deo se similem esse, in fine mundi jam deterior factus, vult quasi superior eminere. Per quod manifeste colligitur, diabolus adhuc in deteriora posse corrumpere; quia diabolus interpretatur *deorsum fluens*. Cadalous a cadendo dictus, *ruinam populi* sonat, ipsis quoque nominibus aptissime invicem uterque concordat. Dic ergo quomodo iste pontifex erit, quem non Romanus populus, sed unus homo cum suis complicibus, idemque non Romanus, sed suburbanus (2^a), et non Ecclesiae filius, sed maledictus, et anathematizatus elegit? Illene erit tuo iudicio pontifex, qui suam vendidit, ut Romanam Ecclesiam obtineret? qui Romanos occidit in ore gladii, ut Romanus Pontifex fieret? Dicis non debuisse me pontificem sine consensu Regis eligere, et magnipendendum mihi non fuisse, ut populus non periret. Ecce hinc B. Augustinus Hipponensi Ecclesiae, Valerio vivente, praeficitur: ecce illinc Ambrosius octavo die postquam baptizatus est, perceptis cunctis ecclesiasticis gradibus, episcopus ordinatur. In quibus utique ob nil aliud canonicae auctoritatis ordo deseritur, nisi dumtaxat ut saluti populi consulatur. Et tu mihi dicis, in servando populo ipsi regi me non debuisse consulere, ut sibimet in dando consensu unius epistolae gloria proveniret. Nam unde postmodum Romanus imperator fieret, si tunc se Romanus populus mutuis vulneribus peremisset? Porro autem, quia in constituendo pontifice Romana Ecclesia a charitate regia non recessit, hoc etiam indicio est, quia cum in clero suo religiosus viris et sapientibus abundaret, non de propriis, sed eum, qui regi tanquam domesticus et familiaris erat, elegit.

Regius advocatus.

Quisquis veritati, postquam patefacta claruerit, obstinate renititur, Dei omnipotentis adversarius non immerito iudicatur, cujus adversum se iram inextinguibiliter provocat (I Joan. v), si veritatem, quae ipse est, pertinaciter et arroganter impugnat. Nam ut ipse disputationi tuae velut epilogum faciam, cum inter nos quaestio moveretur, utrum sine regis assensu Romani pontificis fieri possit electio, recensitis historiaram catalogis, tantam Romanorum imperatorum atque pontificum copiam coacervasti, et velut nubem mihi testium opposuisti, ut his conspectis ne nutum quidem me adversum te sub hoc ulterius facere libuisset. De anathemate vero, quod Nicolaus papa constituit, ubi, ut jam verum fatear, totam victoriae vim intentio nostra posuerat, tam invictis Scripturarum testimoniis, **71** tam lucidis certe modo beatorum apostolorum, modo ipsius Domini Salvatoris tuae disputationis assertio se purga-

(2^a) Gerardus is est Galeriae dominus; est enim Galeriae oppidulum prope Urbem situm, ideoque suburbanum appellatum.

vit exemplis; ut nos eatenus ignota doceret, et vos ab illius sententiae vinculo potenter absolveret. Deinde a domini mei regis, quam dicebamus, injuria, quae scilicet nos adversum vos acrius accendebat, tam strenue tua se purgavit oratorio, ut evidenti clarescat indicio, quia in eo, quod sibi pontificem populus Romanus elegit, majestati regiae potissimum ministravit, nec ei, sicut dicebatur, privilegium tulit, sed potius roboravit, dum non de Romana Ecclesia, sed ex aula regia sacerdotem ad apostolicae sedis culmen evexit. Postremo de electione Parmensis episcopi quid dicemus? loquar, an sileam? Sed, juxta Scripturam, « conceptum sermonem tenere quis possit? (Job IV.) » Et certe ubi nuda veritas cernitur, turpis ignominiae est, si commento fallaciae deservitur. Ipsi plane liquido novimus anathematizatum esse Gerardum, nec ignoramus ejus instinctu potissimum: hunc episcopum in hoc negotium fuisse plectum. Ut igitur ita loquar, arbor, quae de venenata radice anathematis oritur, antequam perniciosum prorumpat in fructum modis omnibus, necesse est evellatur, testante Veritate, quae dicit: « Omnis arbor quae non facit fructum bonum, excidetur, et in ignem mittetur (Matth. III). »

Defensor Romanae Ecclesiae.

Ecce audivit beatitudo vestra, venerabiles Patres, quoniam qui inspector est mentium, confederat nos in concertatione verborum. Vidit enim nos non malitiae causa conflagrare, sed inveniendae veritatis studio deservire (Ephes. II), ideoque dignatus est motam inter nos sopire querelam, et suam nobis inspirare concordiam. Pax enim nostra, quae fecit utraque unum, conflavit in eodem sensu corda duorum. Agamus illi gratias, qui prius sagenam (5) Petro periclitari permisit, et turbine ventorum, et procellis undarum: sed ecce ut regrediens manum tetendit, Petrum erexit, ventis imperavit (Marc. VI), et discrimina maris compescuit, confestim mare, quod in cumulos erigebatur, obruitur, tempestatis procella sedatur, ventorum turbo reprimitur, et aurea caeli facies serenatur.

Clausula dictionis.

Amodo igitur, dilectissimi, illinc regalis aulae consilarii, hinc sedis apostolicae comministri, utraque pars in hoc uno studio conspiremus elaborantes, ut summum sacerdotium et Romanum simul confederetur imperium; quatenus humanum genus, quod per hos duos aspices in utraque substantia regitur, nullis, quod absit, partibus, quod per Cadaloum nuper factum est, rescindatur: sicque mundi vertices in perpetuae charitatis unionem concurrant, ut inferiora membra per eorum discordiam non resiliant; quatenus sicut in uno mediatore Dei, et hominum haec duo, regnum scilicet et sacerdotium, divino sunt conflata mysterio; ita sublimes istae duae personae **72** tanta sibimet invicem unanimitate jungan-

(5) Sagena pro navicula saepius usurpata a S. Doct.

tur, ut quodam mutuae charitatis glutino et rex in Romano pontifice, et Romanus pontifex inveniatur in rege; salvo scilicet suo privilegio papae, quod nemo [nemini] praeter eum usurpare permittitur. Caeterum et ipse delinquentes, cum causa dictaverit, fornsi lege coerceat, et rex cum suis episcopis super animarum statu, prolata sacrorum canonum auctoritate, decernat. Ille tanquam parens paterno semper jure praemineat; iste velut unicus ac singularis filius in amoris illius amplexibus requiescat. Attalus plane rex Asiae et Nicomedes rex Bithyniae in tantum Romanam rempublicam dilexerunt, ut uterque moriens Romanum populum testamento reliquisset [reliquerit] haerem. Sanctae ergo Ecclesiae principes quam propensiori invicem debent charitate congruere, quibus injunctum est charitatem praecipue Christiano populo praedicare; ut ex eorum, quae procedat ex pietate concordia, sancta universalis gratuletur Ecclesia, ac gemino utriusque studio Christianae religionis refloreat disciplina. Verum nos piscatoris nostri naviculam ex hiatu scyllae voraginis trahentes, dum successorem Petri fidei labente vestigio mersum ad littora quietam deducimus, pium Ereptori nostro ceulema cantemus:

Te Deum laudamus: Te Dominum confitemur.

Ultio divina, populi Cadaloe ruina,

Te manet, ut diris medium transverberet ictu.

Altipetax Simonem sequeris Simon astra pe-

[tentem.

Te quoque Tartareus simul absorbebit hiatus.

Sit nomen Domini benedictum.

SCHOLIA.

« Beato Sylvestro (Constantinus imp.) suisque successoribus obtulit, ut regali more, et aurea corona plecterentur in capite, et caeteras regii cultus infulas usurparent. Verum B. Sylvester ornamenta, quae sacerdotali congruere judicabat officio, in proprios usus assumpsit. Coronam vero, vel caetera, quae magis ambitiosa quam mystica videbantur, omisit. » Dum sanctus cardinalis ait, S. Sylvestrum oblata a Magno Constantino principatus in ignia repudiasse, ea vero ornamenta sibi desumpsisse, quae dignitatem pontificiam eandem orarent, a vero abhorreere non videtur. Nam quae fuit ardens ejusdem Constantini ad fidem praecipue Christianam recentem conversi pietas, ut voluisset omnia imperii decora in pontificem summum conferre. Fuit tamen singularis cujusdam prudentiae in S. Sylvestro ea tantum deligere, quae spiritualis potestatis culmen, ac fastigium significarent. Id quod etiam habetur cap. *Constantinus* dist. 96, verbis istis: B. Sylvestro et omnibus successoribus ejus de praesenti tradidimus palatium imperii nostri Lateranense; de inde diaema, videlicet coronam capitis nostri, simulque phrygium, nec non et superhumeralia, videlicet lorum quod imperiale circumdare assolet collum. Et nonnullis interjectis: Ipse vero beatissimus papa super coronam clericatus, quam gerit ad gloriam beatissimi Petri, 73 ipsa ex auro non est passus uti corona; phrygium vero candido nitore splendidum, resurrectionem Dominicam designans, ejus sacratissimo vertici manibus nostris imposuimus. Sancti Sylvestri porro mitrae Platina hunc in modum meminit: « Eugenius IV S. Sylvestri mitram, Romam Avenione delatam, ipsemet e Vaticano ad Lateranum detulit. » Hujus autem, vel alterius ejusdem S. Sylvestri mi-
A
B
C
D

pietas, coloris viridis holoserica, et phrygiata, in qua beatissimae Virginis in gremio Filium gestantis imago picta, et alatis puerulis, ac stellis circumsepta cernitur, Romae ad S. Martinum in Montibus inter reliquias honorifice custoditur.

Neque hoc sic intelligas velim, ut pontificalis dignitatis ornamenta tunc primum in Ecclesiam inventa fuerint, quidquid dicant Aimonius, atque Sigebertus, vel etiam alii (AIMON. *Hist. Fr.* l. i, c. 24; SIGEB. *Chron. ad an. Christi* 550). Nam quod Constantinus gentilium vanitatem detestatus, B. Sylvestro videtur concessisse, hoc ipsum sanctissimos ejus antecessores ob immanem, atque frequentem aliorum imperatorum persecutionem deposuisse apparet. Jacobus enim Alphæi, cognomento Justus, idemque frater Domini nominatus, a Petro apostolorum principe, ut optime Chrysostomus animadvertit (CHRYSOST. *in Joan.*, hom. 87), ordinatus Hierosolymorum episcopus, laminam, seu bracteam auream in capite gestare consuevit: ut testatum reliquere Epiphanius, Hieronymus, ac omnes alii fere scriptores ecclesiastici (EPIPH. *haeres.* 29 et 78; HIER. *de script. eccl. in Jac. et in Epist. ad Galat. II*; EPIPH. *haeres.* 29). Hujus vero rei hanc affert rationem idem Epiphanius: folium, sive bracteam in capite gestare ipsi licebat, quemadmodum relati fide digni viri Clemens et Eusebius in suis commentariis testati sunt: « Sacerdos itaque est, velut dixi, Jesus Christus in aeternum, secundum ordinem Melchisedech: simulque rex juxta ordinem ex supernis, ut transferat sacerdotium simul cum lege: ex semine vero David propter Mariam sedens in throno in aeternum, et Regni ejus non erit finis. Oportebat enim ipsum nunc transferre ordinem tum sacerdotii, tum regni. » Et quibusdam interjectis: « Largitus est autem sub se constitutis Regnum, ut ne diceretur a parvis ad majora procedere: manet enim thronus ipsius, et regni ejus non erit finis: et sedit super thronum David, ita ut regnum David, una cum pontificatu transtulerit, ac largitus sit servis suis, hoc est, pontificibus catholicae Ecclesiae. » Plura de his apud eundem Epiphanium habes. In signum igitur regalis sacerdotii (sic ipsum appellat Petrus [*I Petr.* ii]) ejusmodi capiti ornamentum gestare consuevisse, non Jacobum tantum, sed et caeteros apostolos par est credere (POLYCR. *ep. ap. Euseb. Hist.* lib. v, c. 23; HIER. *De script. ecc.* in Polycr.). Nam etsi haec de singulis non scribantur, satis tamen ad veritatem rei demonstrandam esse videtur, quod non modo Jacobus, ut vidimus, sed et Joannes 74 Evangelista eo usus est capitis ornamento. Testatur id Polycrates Ephesiorum episcopus ad Victorem papam inter alia ita scribens: « His accedit Joannes, qui supra pectus Domini recubuit, qui sacerdos fuit, qui laminam auream gestavit. Erat autem ejusmodi capitis ornamentum, quod in amplius atque perfectius Christianae legis sacerdotium translatum est antiquae legis sacerdotibus olim a Deo concessum. Sic namque sacra Scriptura: « Facies et laminam de auro purissimo, in qua sculpes opere caelatoris sanctum Domino: ligabisque eam vitta hyacynthina, et erit super tiaram imminens fronti pontificis (Exod. xxviii, xxix et xxxix; Levit. viii). » Quale autem fuerit capitis ornamentum summi sacerdotis, Josephus exacte describit (JOSEPH. *Antiq.* l. iii, c. 8), monstratque non tantum lamina aurea, sed et corona aurea triplici ordine ducta mitram ornatam fuisse: sunt ejus verba: « Porro pileo (ita vocat cydarim, seu mitram communem pariter caeteris sacerdotibus) utebatur, quali caeteri sacerdotes, super quem exstabat alius consutibus ex hyacyntho variatus: hunc aurea corona triplici ordine circumdabat, in qua spectabantur calculi aurei, quales videmus in herba, quae apud nos vocatur daccharus: apud Graecos herbarios hyoscyamus. » Sed et divina Scriptura pulchre quidem hoc ipsum innuisse videtur sub illis verbis: « Co-

rona aurea super mitram ejus, expressa signo sanctitatis (*Eccli. xlv.*). Nam cum sacerdotibus aliis uti cydari, seu mitra concessum esset: lamina tamen aurea, ut dicebam; ornari caput, summi tantum pontificis erat peculiare: quod mitræ ornamentum cum tribus aureis coronis intexeretur, corona etiam in sacris Litteris jure merito appellatur (4). Cæterum cum omnia fere Veteris Legis Pontificum ornamenta una cum summo sacerdotio, in Ecclesiam Romanam jure optimo translata fuerint, illud etiam scitu dignum videtur, quod Bonifacius ejusdem Ecclesiæ pont. max. (præter salutarem Jubilæi, sacramque institutionem centesimo quoque anno celebrandam) hujusmodi etiam tiaram, quam regnum

(4) S. Petrum tres etiam claves manu tenentem fuisse designatum, vetustissima Urbis monumenta me docuerunt.

A vulgo appellant, tribus distinctam ornatamque coronis (5) (cum eadem antea tiaram una tantum corona insignitam ejus antecessores deferrent) ad pontificum Romanorum usum primum revocavit. Hic est ille Octavus Bonifacius ex nobili ac vetusta Cajetanorum familia, patre Livifredo equite, matre Alexandri IV nepte, progenitus: qui (ut inter alios Antoninus archiepiscopus Florentinus sanctitate ac doctrina conspicuus testatur) æmulator magnus, et jurium Ecclesiæ conservator, propter sedis apostolicæ patrociniū, adversus ditionis ac bonorum illius detentores animo fortissimo susceptum, et ad finem constanter perductum innumeris malevolorum calumniis se obnoxium reddidit.

(5) De tribus Romanorum pontificum coronis M. Antonius Mazatonius libellum conscripsit.

75-76 OPUSCULUM QUINTUM.

ACTUS MEDIOLANI, DE PRIVILEGIO ROMANÆ ECCLESIAE, AD HILDEBRANDUM S. R. E. CARDINALEM ARCHIDIACONUM.

ARGUMENTUM. — Hoc opusculum de privilegio Romanæ Ecclesiæ inscribitur: est autem brevis narratio eorum, quæ ipsi sanctissimo doctori in legatione Mediolanensi contigerunt; cum scilicet contra ejusdem Ecclesiæ clericos Nicolaitas pariter et Simoniacos, legatus a sede apostolica missus, non minus castitatis, quam Romanæ Ecclesiæ jura tuenda, suscepisset.

Domino HILDEBRANDO venerabili archidiacono, PETRUS peccator monachus, sincerissimæ devotionis affectum.

Privilegium Romanæ Ecclesiæ quantas habeat vires ad servandam canonicæ æquitatis et justitiæ regulam, quantumque vigorem ad disponendam ecclesiastici status contineat disciplinam, solus ille dilucide comprehendit, qui ecclesiasticis consuevit insudare negotiis. Quod utique privilegium, qui inexpertus est, parvipendit, exercitatus amplectitur. Quia sicut arma non curat, qui certamen ignorat; sic e diverso telis inhianter accingitur, qui ad reportandos ex more victoriarum titulos animatur. Armis autem privilegium Romanæ Ecclesiæ non incongrue comparaverim, quia dum hæc una per cathedram beati Petri totius Christianæ religionis caput effecta, cunctis in orbe terrarum principetur Ecclesiis, velut dux ante aciem fidelium cuneis fulta, ac specialis prærogativæ auctoritate munita, et Evangelico mucrone veritati resistentium cervices obtruncat, et ad invictissime dimicandum totam Christi militiam in unius charitatis, ac fidei unanimitate conspirat. Hoc tu subtiliter, ut et alia multa perpendens, frequenter a me charitate, quæ superat omnia, postulasti; ut Romanorum pontificum decreta, vel gesta percurrerens, quidquid apostolicæ sedis auctoritati specialiter competere videretur, hinc inde curiosus excerpere, atque in parvi voluminis unionem novæ compilationis arte conflarem. Hanc itaque tuæ petitionis instantiam cum ego negligens floccipenderem, magisque superstitioni quam necessitati obnoxiam

B judicarem; divinitus, ut reor, actum est, ut Mediolanensem urbem, beatissimi Nicolai papæ legatione functus, adirem.

Erat enim inter clerum et populum, propter duas hæreses, Simoniacam videlicet, et Nicolaitarum, satis turbulenta seditio. Nicolaitæ autem dicuntur clerici, qui contra castitatis ecclesiasticæ regulam feminis admiscentur. Qui plane tunc fornicatores fiunt, cum fœdi commercii copulas ineunt; tunc Nicolaitæ jure vocantur cum hanc lethiferam pestem velut ex auctoritate defendunt. Vitium quippe in hæresim vertitur, cum perversi dogmatis assertionem firmatur. Quid plura? nobis digna sedis apostolicæ veneratione receptis, ac negotiis, quæ nos attraxerant, intimatis, post diem alterum factione clericorum repente in populo murmur exoritur, non debere Ambrosianam Ecclesiam Romanis legibus subjacere, nullumque judicandi, vel disponendi jus Romano pontifici in illa sede competere. Nimis indignum, inquit, ut quæ sub progenitoribus nostris semper exstitit libera, ad nostræ confusionis opprobrium nunc alteri, quod absit, Ecclesiæ sit subjecta. Postremo tumultuantium clamor attollitur, ex diversis partibus ad episcopale palatium convenitur: dein tintinnabula perstrepunt, prægrandis æræ tubæ, quæ illic est, tota civitas clangoribus intonatur. Intentabant mihi, ut ita loquar, omnia mortem, et ut ab amicis meis mihi sæpe suggestum est, nonnulli meum sanguinem sitiebant. Augebat autem hujus ignis incendium hoc permaxime, quia congregatis quasi ad synodum totius Ambrosianæ parochiæ cle-